

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-15>

УДК 338:27

Організаційно-економічні моделі функціонування систем стратегічних нафтогазових резервів національної економіки

Дудкін О.М.

аспірант

Львівського університету бізнесу та права

У статті розглянуті основні моделі функціонування систем нафтогазових резервів, що використовуються розвинутими державами – імпортерами енергоресурсів, зокрема членами Європейського Союзу. Здійснено їх порівняльну характеристику та аналіз, на основі чого запропоновано оптимальні підходи і визначені ключові елементи таких моделей, що можуть бути використані в Україні під час вибору моделі функціонування стратегічних нафтогазових резервів національної економіки. Ідентифіковано основні переваги та недоліки запропонованих моделей функціонування систем нафтогазових резервів.

Ключові слова: стратегічні нафтогазові резерви національної економіки, урядові резерви, промислові резерви, публічні резерви, модель, агентство.

Дудкин О.Н. ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМ СТРАТЕГИЧЕСКИХ НЕФТЕГАЗОВЫХ РЕЗЕРВОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье рассмотрены основные модели функционирования систем нефтегазовых резервов, используемых в развитых странах-импортерах энергоресурсов, в частности членами Европейского Союза. Осуществлена их сравнительная характеристика и анализ, на основе чего предложены оптимальные подходы и определены ключевые элементы моделей, которые могут быть использованы в Украине при выборе модели функционирования стратегических нефтегазовых резервов национальной экономики. Идентифицированы основные преимущества и недостатки предложенных моделей функционирования систем нефтегазовых резервов.

Ключевые слова: стратегические нефтегазовые резервы национальной экономики, правительственные резервы, промышленные резервы, публичные резервы, модель, агентство.

Dudkin O.M. ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MODELS FOR FUNCTIONING OF SYSTEMS OF STRATEGIC OIL AND GAS STOCKPILES OF THE NATIONAL ECONOMY

The article discusses the main models of functioning of oil and gas stockpiles systems used by developed countries – importers of energy resources, in particular the members of the European Union. The paper analyzes comparative characteristics of all models used in international practice, critically evaluates their advantages and disadvantages. Based on this analysis, optimal approaches and elements were identified, which could be used in Ukraine when choosing a model of functioning of strategic oil and gas stockpiles of the national economy.

Keywords: strategic oil and gas stockpiles of the national economy, government reserves, industry reserves, public reserves, model, agency.

Постановка проблеми у загальному вигляді. З часу здобуття Україною незалежності імпорт енергоносіїв, насамперед нафти, нафтопродуктів та природного газу, має критичне значення для забезпечення життєдіяльності держави. Це робить національну економіку уразливою до енергетичної кризи, яка може бути спричинена не лише техногенними, соціальними чи економічними причинами, але й будь-яким постачальником із політичних міркувань. У цьому контексті створення системи стратегічних нафтогазових резервів – важливий інструмент забезпечення сталості економічного розвитку на період такої кризи.

На міжнародному рівні використовуються низка підходів щодо забезпечення належного функціонування систем стратегічних нафтогазових резервів, які знаходять своє організаційно-правове відображення в структурі національної економіки і виступають механізмом реагування держави на енергетичні кризи. Найближчим часом перед Україною постане завдання здійснити вибір моделі функціонування системи стратегічних нафтогазових резервів з урахуванням найкращих світових практик.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування системи стратегічних енергетичних резервів (включаючи нафто-

газові) як фактора зміцнення енергетичної безпеки національної економіки досліджувалися в роботах вітчизняних та іноземних учених, зокрема у працях С. Горбуліна, В. Гейця, І. Карпа, М. Ковалка, І. Корнілова, В. Котляревського, О. Кузьміна, С. Пирожкова, Г. Рябцева, В. Саприкіна, О. Суходолі, О. Тодійчука, Л. Уніговського, А. Шидловського та багатьох інших. Авторами, зокрема, уточнено розуміння поняття нафтогазових резервів, охарактеризовано чинник їхньої стратегічності у контексті забезпечення стабільності енергетичної безпеки, виокремлено чинники впливу на процеси формування і використання енергетичних резервів, розкрито особливості ресурсного забезпечення нафтогазових стратегічних резервів, наведено методичні рекомендації щодо оцінювання достатності таких резервів тощо. Водночас низка важливих завдань із вказаної тематики і досі не є розв'язаною.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Згідно із зобов'язаннями в Енергетичному співтоваристві та Угодою про Асоціацію з Європейським Союзом, Україна повинна адаптувати своє законодавство до вимог Директив та Регламентів ЄС, зокрема в частині створення мінімальних резервів нафти та нафтопродуктів, а також виконати вимоги в частині забезпечення безпеки газопостачання. Подальший процес євроінтеграції вимагатиме створення повноцінної системи нафтогазових стратегічних резервів та забезпечення високої адаптивності української економіки до нових викликів у найближчій перспективі. Це також передбачено Енергетичною стратегією України до 2035 р. «Безпека, Енергоефективність, Конкурентоспроможність». В аналізованому контексті слід зауважити, що на низькому рівні у теорії і практиці розглянуто проблему побудови та використання успішних й ефективних організаційно-економічних моделей функціонування систем стратегічних нафтогазових резервів національної економіки, що виступатиме важливою інформаційною базою застосування кращих іноземних практик в умовах вітчизняної економіки й енергетики.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз та порівняння чинних успішних організаційно-економічних моделей функціонування систем стратегічних нафтогазових резервів національної економіки, що використовуються у світі, з метою виявлення оптимальних із них для реалій України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нафта, нафтопродукти (як її похідні) та природний газ є товарами глобального

значення, і будь-яке припинення їх постачання може спровокувати суттєву кризу та спричинити негативний економічний ефект. Наприклад, підвищення цін на енергоносії на внутрішньому ринку в подальшому посилить інфляційні очікування, створить кризу на ринку праці, спровокує соціальні заворушення і приведе до зменшення ВВП та збільшення видатків на товари критичного імпорту (до яких у розвинутих країнах належать енергоносії).

Із 70-х рр. минулого століття, коли відбулися перші «енергетичні кризи» і було створено Міжнародне енергетичне агентство (далі – МЕА) як координуючий орган для розвинутих країн із метою колективного реагування на кризи і виклики на світовому ринку нафти, розпочався процес формування системи стратегічних резервів нафти та нафтопродуктів країнами-імпортерами, який базується на Угоді про міжнародну програму розвитку енергетики. Робота МЕА координується Організацією з Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР). У Європейському Союзі питання функціонування резервів нафти і нафтопродуктів врегульовано Директивою 2009/119/ЄС стосовно накладання на держави-члени ЄС зобов'язання щодо підтримки мінімального рівня резервів сировини нафти та/або нафтопродуктів (далі Директива), якою передбачено формування резервів обсягом 90 днів імпорту або 61 день внутрішнього споживання (залежить від того, який показник буде швидше досягнуто). Оскільки держави Євросоюзу одночасно є членами МЕА, то політика створення резервів у них відповідає цілям обох організацій (про що зазначено у Директиві).

Директива дає визначення різним поняттям резервів (комерційні, специфічні, надзвичайні тощо). Зобов'язання передбачають обов'язкову наявність і доступність резервів у будь-який час, ведення реєстру, обліку, контролю, звітності. Встановлюються необхідні процедури та визначається необхідність підготовки планів дій на випадок надзвичайних ситуацій (contingency plans). Також Директива формалізує створення Групи з питань координації дій у сфері нафти та нафтопродуктів “Oil coordination group”, роль якої визначається координацією дій між країнами-членами ЄС під час кризи постачання та як форум для обміну думок [1].

Щодо визначення організаційних моделей функціонування систем нафтогазових резервів, то держави здійснюють тут вибір самостійно. Є три основні (базові) моделі функціо-

нування таких систем [2], а також є моделі, що комплексно поєднують основні риси базових із певними особливостями.

Промислові резерви (або комерційні). Резерви створюються та утримуються компаніями-учасниками ринку, які в разі настання кризової ситуації (оголошується уповноваженим державним органом) забезпечують наповнення ринку необхідними енергоносіями. Обсяг для резервування визначається пропорційно частці імпорту нафти і нафтопродуктів або частці участі у торгівлі на внутрішньому ринку. Роль держави у процесі створення такої системи є мінімальною, але під час кризи право власності компаній на резерви обмежується на користь уповноваженого державою органу, який ухвалює обов'язкові для всіх рішення.

Публічні резерви. Цей тип резервів поділяється на два види:

1) урядові (фінансування здійснюється повністю з держбюджету, діяльність адмініструється урядовими структурами, які несуть відповідальність на всіх етапах створення та функціонування системи);

2) резерви «Агентства» (Асоціації) – установа, що контролюється державою, проте запаси накопичуються як за рахунок державного фінансування, так і за рахунок учасників ринку (компаніями), які є членами «агентства». Слід зазначити, що модель «Агентства» є найбільш популярною і поширеною, адже відповідальність у ній розділяється між державою та учасниками ринку. Нагляд та контроль за функціонуванням «агентства» здійснює держава (право вирішального голосу у кризових ситуаціях).

Також використовують моделі, що поєднують в собі різні організаційні концепції господарської діяльності у цій сфері, наприклад урядові та промислові резерви або модель «Агентства» і промислові резерви тощо. Такий тип моделі називається змішаним [2].

За результатами виконаних досліджень у табл. 1 наведено інформацію щодо використання моделей управління резервами нафти та нафтопродуктів у різних державах.

У 2000-х рр. природний газ також виявився тим інструментом, який почали використовувати країни-постачальники як засіб політично-економічного тиску з метою досягнення своїх цілей та впливу на ринках країн-споживачів (хоча Україна відчула на собі це явище ще в кінці ХХ ст., коли було припинено постачання середньоазійського газу, головним чином завдячуючи позиції Росії). Тому питання створення систем газових резервів як елемента енергетичної безпеки також набуває все більшої ваги. Зокрема, найкрупніші кризи газопостачання були у США в 2005 та 2008 рр. та у Європі в 2006 та 2009 рр. (мало місце припинення транзиту з Російської Федерації до європейських споживачів територією України, причиною чого були контрактні суперечки з політичним підтекстом між Україною і Росією). З кінця 2010 р. ЄС установив спільні стандарти щодо заходів для забезпечення безпеки газопостачання, ввівши в дію Регламент із безпеки газопостачання 994/2010, відповідно до якого держава створює державний орган влади, що відповідає за безпеку питань газопостачання, а також за моніторинг, оцінювання ризиків газопостачання, підготовку превентивного плану дій (включає оцінювання ризиків постачання), підготовку плану дій на випадок надзвичайної ситуації (включає специфічні процедури, координаційні механізми дій між органами влади і створення координаційної групи з питань газу) [3]. Проте в жовтні 2017 р. вийшов новий Регламент 2017/1938, який скасовує дію попереднього, але по суті є доопрацьованою його версією, яка покращує механізми забезпечення безпеки газопостачання, при цьому всі згадані вище основні елементи зберігає. Серед нововведень про-

Таблиця 1

Використання окремими країнами світу моделей функціонування систем нафтогазових резервів

Тип моделі				
Урядова	Змішана (уряд/ промисловість)	Промисловість	Змішана (агентство/ промисловість)	Агентство
Чехія, Нова Зеландія, США	Японія, Корея, Польща	Греція, Італія, Норвегія, Великобританія, Швеція, Туреччина, Люксембург	Австрія, Данія, Нідерланди, Швейцарія, Фінляндія, Франція, Іспанія	Естонія, Бельгія, Німеччина, Угорщина, Словаччина, Ірландія

Джерело: наведено на основі інформації Міжнародного енергетичного агентства та Енергетичного співтовариства

понується посилити механізми солідарних дій та регіональну кооперацію під час кризи, у тому числі шляхом введення так званих резервних (аварійних) коридорів газопостачання та розроблення їх маршрутів [4].

Як показує іноземний досвід (наприклад, Угорщини, Італії), система газових резервів може функціонувати спільно в межах моделей, що використовуються за функціонуванням резервів нафти та нафтопродуктів, оскільки для них характерні спільні риси. Крім того, у практиці використовуються різні назви щодо цих резервів – надзвичайні, аварійні, стратегічні (США, Угорщина). На думку автора, в Україні слід створювати об'єднану модель, в якій будуть поєднуватися питання управління та функціонування резервами нафти, нафтопродуктів та природного газу – саме така політика зараз реалізується у країнах Євросоюзу. Крім того, такий підхід сприятиме досягненню рівня збалансованості в управлінні резервами та забезпечить найбільший синергетичний ефект від їх використання під час настання кризи.

Україна як член Енергетичного Співтовариства повинна до кінця 2022 р. відповідно до Директиви 2009/119/ЄС запровадити систему мінімальних резервів нафти та нафтопродуктів. Відповідно до Закону «Про ринок природного газу», окремі елементи Регламенту 994/2010 вже імплементовані у законодавстві (Національний план дій на випадок кризової ситуації, створення страхового запасу у вигляді 10% від обсягів постачання). Тому у найближчій перспективі стоїть завдання обрання оптимальної організаційної моделі, що забезпечуватиме функціонування системи стратегічних резервів нафти, нафтопродуктів і природного газу (нафтогазові стратегічні резерви національної економіки – далі НСРНЕ). З цією метою необхідно проаналізувати переваги та недоліки діючих моделей функціонування стратегічних резервів.

Перші спроби такого аналізу здійснювалися Г. Рябцевим, Л. Уніговським, В. Котляревським та іншими. Проаналізувавши джерела [5, 6], для кращої наочності та розуміння переваг і недоліків моделей, включно з оцінками автора, наведемо їх у табличному вигляді (табл. 2).

За результатами вищенаведеного можна дійти таких висновків. Основними елементами, що забезпечують належне функціонування НСРНЕ, можна вважати спосіб фінансування щодо їх створення та випуск на ринок

і контроль за процедурами реалізації енергоносіїв під час кризи постачання.

Експерти визначають ключові елементи системи НСРНЕ, які мають бути профінансовані:

- кошти, необхідні для започаткування створення і діяльності інфраструктури, включають вартість капітального будівництва ємностей для зберігання, трубопроводів, перекачуючих станцій, необхідного обладнання та закупівлі ресурсів (нафта, нафтопродукти, природний газ);

- експлуатаційні кошти для підтримки життєдіяльності системи (включно з вартістю трудових ресурсів, вартістю переробки, страхування);

- кошти для оновлення резервів (стосується переважно нафтопродуктів);

- кошти для покриття вартості придбання землі чи її оренди на територіях розташування об'єктів НСРНЕ [7].

Забезпечення управління стратегічними резервами нафтопродуктів на рівні державної політики здійснюється уповноваженим на те органом влади (як правило, міністерством економіки або енергетики або органом, відповідальним за резерви), який делегує підготовку та імплементацію заходів так званій національній організації зі стратегії подолання надзвичайних ситуацій (далі NESO), що виконує координуючу роль між усіма суб'єктами, які задіяні в політиці функціонування нафтогазових резервів. Під час кризи повноваження NESO поширюються на органи державної влади та учасників ринку. Роль NESO є подвійною – відповідальність за управління резервами від імені держави під час кризи постачання та моніторинг ситуації на ринку [2, с. 29].

Фінансування створення системи нафтогазових резервів відповідно до згаданих моделей може відбуватися за рахунок державного бюджету, збільшення акцизу чи нововведеного платежу (сплачують кінцеві споживачі, кошти йдуть до бюджету і далі скеровуються на створення системи резервів) чи збору (сплачують компанії, при цьому в подальшому вони закладають їх у вартість кінцевого продукту і в такий прихований спосіб повертають кошти назад собі).

Як зазначалося вище, фінансування резервів за урядовою моделлю здійснюється за рахунок державного бюджету, тому важливо мати відповідне законодавство, яке гарантуватиме поступлення коштів на придбання, зберігання, освіження резервів, що забезпе-

Таблиця 2

**Переваги та недоліки моделей функціонування
нафтогазових стратегічних резервів національної економіки**

Моделі	Переваги	Недоліки
Урядові резерви	<ol style="list-style-type: none"> 1. Власність уряду. 2. Оперативна процедура з ухвалення рішень для використання резервів. 3. Повний контроль з боку уряду (кількісний і якісний), немає необхідності узгоджень і погоджень щодо управління за процесом створення, зберігання, оновлення та використання. 4. Відсутня залежність від третіх осіб та учасників ринку. 5. Держава має простір для маневру в питанні укладання двосторонніх і багатосторонніх угод та договорів щодо зберігання резервів поза її межами (система т. зв. «тікетів»), де є, наприклад відповідна інфраструктура, порти, сховища, або з інших мотивів логістики, що дає змогу гнучко використовувати внутрішню систему сховищ. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Операційні витрати, що пов'язані із накопиченням і утриманням резервів, здійснюються за рахунок державного бюджету (в т.ч. оновлення (освіження) резервів, що спричинене зміною їх технічних характеристик у часі). 2. Система резервів являє собою «заморожений» ресурс, що не може бути частиною ринку енергоносіїв (т.зв. «сліпа присутність»). 3. Відсутність гнучкості в питаннях управління резервами.
Промисловість	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зобов'язання щодо формування та зберігання резервів нафти і нафтопродуктів покладаються на учасників ринку – нафтопереробні заводи, імпортерів та трейдерів. 2. Державний бюджет не має стосунку до фінансування накопичення резервів. 3. Держава контролює наявність запасів та їхню якість. 4. Резерви присутні у ланцюгу поставок, можуть оперативно з'явитися на ринку за потреби. Тому немає потреби періодично оновлювати резерви, оскільки це здійснюється автоматично. 5. Для резервів характерна висока гнучкість за рахунок солідарних (колективних) дій компаній. 6. Можливість урахування операційних запасів як нафтових резервів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність у держави можливості постійно здійснювати ефективний контроль. В разі банкрутства оператора системи резервів, держава на певний час може втратити контроль над резервами. 2. Складність визначення вартості зобов'язань з утримання резервів, оскільки вона є складником загальних операційних витрат суб'єктів господарювання.
Агентство	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мінімізує вищенаведені недоліки попередніх моделей. 2. Фінансування створення системи здійснюється пропорційно участі держави та учасників ринку (наприклад, 50% на 50%). 3. Можливості гнучкого фінансування створення системи резервів та їх підтримки у робочому стані, в т.ч. за рахунок застосування різних формул ціноутворення у надзвичайних ситуаціях та комплексного підходу в питаннях управління. 4. Під час виникнення кризи на ринку нафти право власності учасників ринку (імпортери, трейдери, нафтопереробні заводи) обмежується на користь уповноваженого органу, який ухвалює рішення, що є обов'язковими для учасників ринку. 5. Централізований контроль за резервами (зберігання, їх якість, відпуск на ринок тощо). 6. Резерви фізично формуються за рахунок приватних компаній, проте управляється система уповноваженим на те державою агентством. 7. Можливість вільного ціноутворення під час використання резервів у кризових ситуаціях. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Необхідність держави здійснювати комплексний контроль за функціонуванням (включно з фінансуванням та адмініструванням) системи резервів.

Джерело: наведено на основі інформації [5, 6].

чить систему резервів від відомчих «примх» (наприклад зміни уряду, зміни пріоритетів міністерства фінансів тощо). За моделлю «агентства», кошти на резерви накопичуються за рахунок акцизу та зборів. Тому державі важливо за цієї моделі підтримувати сталу комунікацію як зі споживачами, так і з учасниками ринку, створюючи у них зацікавленість у підтримці зазначеної моделі. За моделлю промислових запасів резерви накопичуються за рахунок збору, тому тут також важливо державі підтримувати постійну комунікацію з учасниками ринку з метою контролю і моніторингу.

Механізм випуску резервів на ринок під час кризи також має свої відмінності. За урядовою моделлю чи моделлю «агентства», випуск резервів на ринок відбувається через механізм тендеру або позики, підготовка до яких вимагає певного часу, що унеможливає оперативну появу ресурсів на ринку під час кризи. Хоча наочно все виглядає просто – споживачі знають, що під час кризи будуть використані стратегічні нафтогазові резерви (що заспокоює ринок), проте доступ до них «відкладений». Тому важливо, щоб тендерні процедури/процес надання позики за цієї моделі були максимально прозорими і чіткими. Під час використання моделі «промислових» запасів випуск ресурсів на ринок відбувається оперативно (одразу після відповідної публікації, отримання розпорядження, в т.ч. електронною поштою від уповноваженого органу) і в місцях, де є найбільша потреба, у гнучкий спосіб. Проте є загроза, що компанії можуть спекулювати на цінах, користуючись кризою, нагнітаючи ажітаж і панічні настрої на ринку. Тому ця система вимагає прискіпливого контролю та моніторингу з боку держави, а також запровадження штрафних санкцій за недотримання зобов'язань.

Також, незалежно від форми моделі, привабливим інструментом створення резервів є так звані тикети (tickets). Тикети застосовуються тоді, коли у держави немає можливості зберігати резерви на власній території (відсутня інфраструктура, сховища тощо). У разі, якщо держава має відповідні міжнародні угоди, завдяки цьому інструменту резервуються певні обсяги енергоресурсів на території інших держав із правом повернення пред'явнику тикета на першу вимогу.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, під час порівняння наведених варі-

антів, з огляду на той факт, що нафтопродукти (як похідні від нафти) та природний газ в Україні є не лише предметом критичного імпорту, але й суттєвим елементом соціально-економічної стабільності у державі, з погляду забезпечення контрольованості всіх процесів, перевага є на боці моделі урядових запасів. Проте, враховуючи затратність цієї моделі, дефіцит бюджету, постійну потребу у фінансуванні військових видатків, малоімовірним є те, що державний бюджет повноцінно і регулярно здійснюватиме фінансування наповнення стратегічних нафтогазових резервів. Модель промислових запасів теж несе свої загрози, оскільки енергетичний ринок України традиційно має високий рівень корупціогенності та є непрозорим, державі буде важко контролювати ситуацію в разі кризи постачання.

Найбільш оптимальною моделлю функціонування НСРНЕ, на думку автора, є застосування моделі «агентства», завдяки якій можна залучити до створення системи резервів: державу, учасників ринку та споживачів. Ця модель дає змогу комплексно врахувати інтереси всіх трьох сторін: державі – виконати свої міжнародні зобов'язання і забезпечити стабільність розвитку на період кризи; споживачам – мати гарантований доступ до енергоресурсів; учасникам ринку – зарекомендувати себе надійними та відповідальними постачальниками в очах як держави, так і споживачів.

У найближчі десятиліття світова економіка буде і надалі наражатися на небезпеку криз енергопостачання, що провокуватимуться війнами, природними катастрофами, соціально-політичною нестабільністю тощо. Створення системи НСРНЕ як страхового запобіжника уникнення негативних наслідків під час такої кризи у найближчій перспективі має стати безумовним пріоритетом для Уряду України. Основними завданнями на цьому шляху повинні стати: визначення оптимальної економіко-організаційної моделі функціонування такої системи резервів з урахуванням найкращої практики держав-членів Євросоюзу, вирішення питань щодо підходів до способів фінансування системи стратегічних нафтогазових запасів та механізмів їх використання (випуску на ринок). Іншими словами, важливо визначитися, який рівень енергетичної безпеки нам потрібен і яку ціну ми готові за це заплатити.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Council Directive 2009/119/EC of 14 September 2009 imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products. URL: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0119&from=EN>> [Дата звернення 08 серпня 2018].
2. Energy Supply Security (Emergency response of IEA Countries 2014). URL: <<http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/ENERGYSUPPLYSECURITY2014.pdf>> [Дата звернення 09 серпня 2018].
3. Regulation (eu) no 994/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 concerning measures to safeguard security of gas supply and repealing Council Directive 2004/67/EC. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:295:0001:0022:EN:PDF> (дата звернення 08.08.2018).
4. Regulation (EU) 2017/1938 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2017 concerning measures to safeguard the security of gas supply and repealing Regulation (EU) No 994/2010. URL: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1938&from=EN>> [Дата звернення 08 серпня 2018].
5. Рябцев Г.Л. Проблеми і перспективи створення в Україні нафтового та енергетичного резервів: [аналітична записка] / Г.Л. Рябцев. URL: <<http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/naftorezerv-b4b5d.pdf>> [Дата звернення 07 серпня 2018].
6. Розпорядження Кабінету Міністрів № 1498-р «Про схвалення Концепції створення в Україні мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів на період до 2020 року» від 08.12.2009 р. URL: <<http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/1498-2009-%D1%80>> [Дата звернення 07 серпня 2018].
7. Stelter, J. Focus on Energy Security (Costs, Benefits and Financing of Holding Emergency Oil Stocks). OECD\IEA 2013. / J. Stelter, N. Yuichiro. – Доступно: URL: https://www.iea.org/publications/insights/insightpublications/FocusOnEnergySecurity_FINAL.pdf [Дата звернення 09 серпня 2018].

REFERENCES:

1. COUNCIL DIRECTIVE 2009/119/EC of 14 September 2009 imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0119&from=EN> (accessed 08.08.2018).
2. Energy Supply Security (Emergency response of IEA Countries 2014), Available at: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/ENERGYSUPPLYSECURITY2014.pdf> (accessed 09.08.2018).
3. Regulation (eu) no 994/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 concerning measures to safeguard security of gas supply and repealing Council Directive 2004/67/EC. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:295:0001:0022:EN:PDF> (accessed 08.08.2018).
4. REGULATION (EU) 2017/1938 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 October 2017 concerning measures to safeguard the security of gas supply and repealing Regulation (EU) No 994/2010. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1938&from=EN> (accessed 08.08.2018).
5. Ryabcev G.L. Problemy i perspektivy stvorenniya v Ukraini naftovogo ta energetychnogo rezerviv, zovten 2017, analitychna zapyska [Ryabcev G.L. Problems and Perspectives of establishment oil and energy resources reserves in Ukraine, October 2017, analytical paper]. Available at: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/naftorezerv-b4b5d.pdf> (accessed 07.08.2018)
6. Rozporyadzennya Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1498-к “Pro shvalennya Konceptii stvorenniya v Ukraini minimal'nyh zapasiv nafty I naftoproduktiv na period do 2020 roku” vid 08.12.2009 [Cabinet of Ministers of Ukraine Decree № 1498-r “On approval of Concept of establishment in Ukraine minimum stockpiles of oil an oil products for the period to 2020” from 08.12.2009]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/1498-2009-%D1%80> (accessed 09.08.2018).
7. Jan Stelter and Yuichiro Nishida. Focus on Energy Security (Costs, Benefits and Financing of Holding Emergency Oil Stocks). OECD\IEA 2013. Available at: https://www.iea.org/publications/insights/insightpublications/FocusOnEnergySecurity_FINAL.pdf (accessed 09.08.2018).